

PABARAZIA GJATË KOHËS SË KORONËS

EFEKTET NGA PANDEMIA
KOVID-19 PËR EKONOMINË
MAQEDONASE

Përmbledhje e politikave

Western Balkans
Democracy Initiative

ПБК-ЗРВ
Парламентарна Буџетска Канцеларија
Zyra Parlamentare Buxhetore

Funded by
UK Government

Projekti:

NISMA PËR DEMOKRACI NË BALLKANIN PERËNDIMOR

Botues:

Fondacioni Westminster për demokraci, Maqedonia e Veriut

www.wfd.org

Rreth botuesit:

Damir Neziri, Përfaqësues i Fondacionit Westminster për demokraci

Autorët:

Jovanoviç, Biljana

Jovanoviç, Branimir

Mitevski, Viktor

Stojkoski, Viktor

Autorët do të dëshironin të shprehnin mirënjohjen e tyre për ekipin e Zyrës së buxhetit parlamentar - ZPB të Kuvendit të RSM dhe ekipit të Fondacionit Westminster për demokraci, për ndihmën e tyre, sugjerimet dhe komentet në hartimin e studimit.

Korrektimi:

Sandra Jakasanovska

Përkthim në shqip:

Arben Imeri

Redaktimi grafik:

KOMA Design Studio

Viti i botimit: 2021

Përgatitja e kësaj analize mbështetet nga Iniciativa për demokraci në Ballkanin Perëndimor, një program i Fondacionit Westminster për demokraci.

Përmbajtja e kësaj analize nuk pasqyron domosdoshmërisht qëndrimet ose mendimet e Fondacionit

Pikëpamjet e shprehura në këtë studim janë të autorëve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e institucioneve me të cilat lidhen autorët.

PËRMBAJTJA

HYRJE.....	4
EFEKTET MAKROEKONOMIKE NGA PANDEMIA.....	5
SHPËRNDARJA E MBËSHTETJES SHTETËRORE PËR KOMPANITË.....	13
EFEKTET RISHPËRNDARËSE TË PANDEMISË KOVID-19.....	19
RRITJA GJATË DHE PAS PANDEMISË.....	24
PËRFUNDIME.....	29
REKOMANDIME PËR POLITIKËBËRËSIT.....	30

HYRJE

Kjo përmbledhje e politikave bazohet në studimin “Pabarazia në kohë të koronës - Efektet e pandemisë KOVID-19 mbi ekonominë maqedonase”. Studimi përbëhet nga katër pjesë. Pjesa e parë bën një analizë përshkruese të efekteve makroekonomike të pandemisë në ekonominë e Republikës së Maqedonisë së Veriut (RSM) dhe i krahason ato me ekonomitë e tjera evropiane. Pjesa e dytë analizon është shpërndarë mbështetja shtetërorë ndaj ndërmarrjeve. E treta analizon efektet rishpërndarëse të pandemisë në të ardhurat e popullatës. E katërta analizon përcaktuesit e performancës ekonomike gjatë pandemisë dhe ofron një parashikim për rritjen ekonomike në vitet 2020, 2021 dhe 2022.

EFEKTET MAKROEKONOMIKE NGA PANDEMIA¹

Rënia e PBB-së në RSM gjatë pandemisë është ndër më të lartat në Evropë. Përkeqësimi i punësimit është më pak i theksuar sesa përkeqësimi i PBB-së, për shkak të masave ekonomike të qeverisë, por është gjithashtu ndër më të spikaturit në Evropë. Mbështetja fiskale e ofruar nga Qeveria e RSM gjatë pandemisë ishte ndër më të voglat në Evropë.

Si pasojë e pandemisë, PBB-ja maqedonase në tremujorin e dytë të vitit 2020 ra me 14.9% mbi bazë vjetore, e cila është një rënie që nuk është parë kurrë në të dhënat tremujore të PBB-së të disponueshme që nga viti 1998 (Grafiku 1.1). Sidoqoftë, kriza e shkaktuar nga pandemia pritet të jetë më e vogël dhe më e shkurtër se kriza e shkaktuar nga tranzicioni. Në vitet 1991, 1992 dhe 1993, PBB ra për tre vjet rresht me shkallë prej 6.2%, 6.6% dhe 7.5% (Grafiku 1.2). Sipas parashikimeve të paraqitura në këtë studim, PBB pritet të bjerë me 5.6% në vitin 2020, dhe tashmë në 2021 të rritet dhe në 2022 të arrijë nivelin e para krizës.

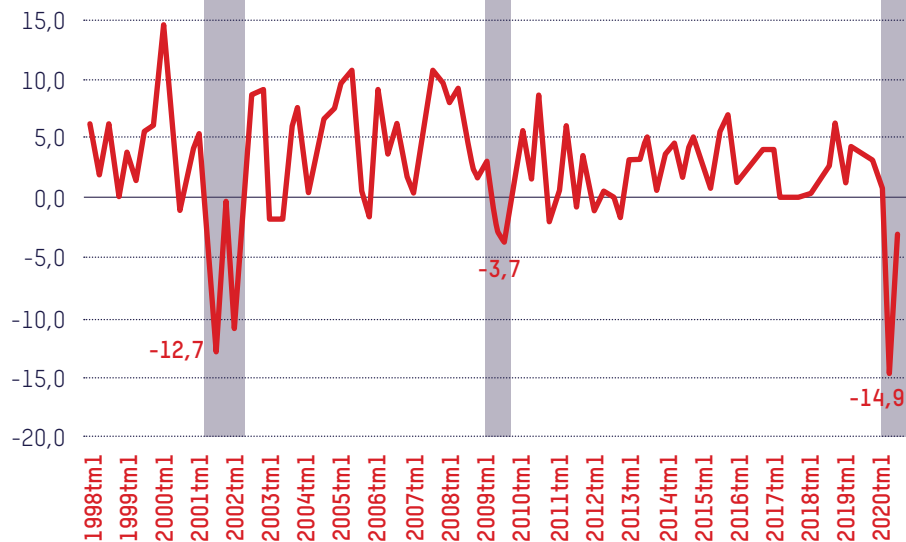
¹ E përgatitur nga Branimir Jovanović

Grafiku 1.1.

Shkalla vjetore e rritjes së PBB-së maqedonase, sipas tremujorëve (1998-2020)

(në përqindje)

Burimi: Enti shtetëror i statistikave dhe Banka Botërore

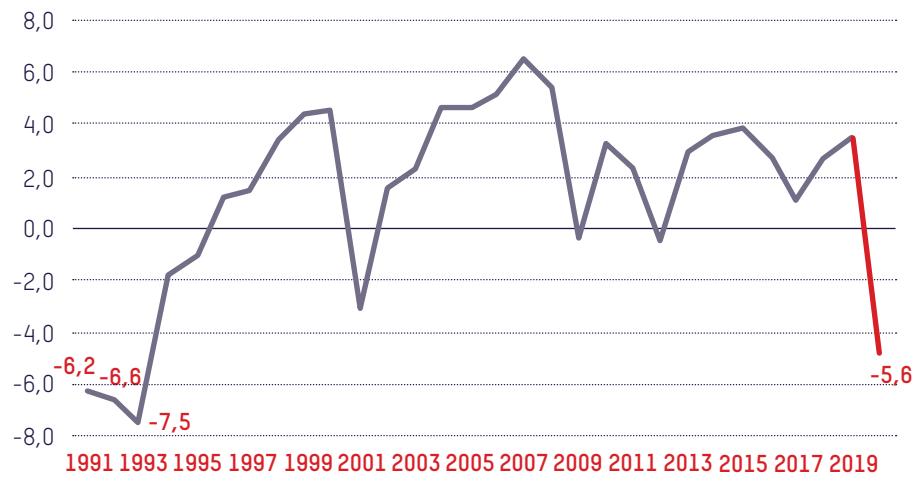

Grafiku 1.2.

Normat vjetore të rritjes së PBB-së maqedonase, sipas viteve (1991-2019)

(në përqindje)

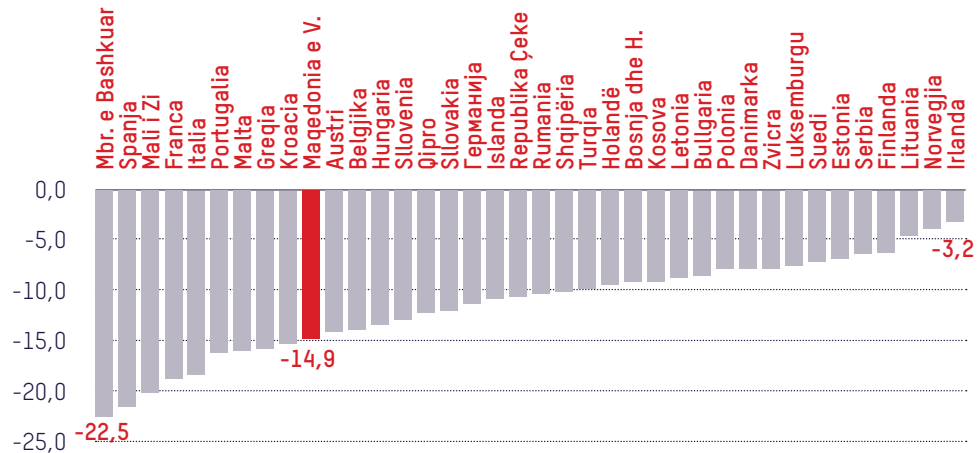
Burimi: Enti shtetëror i statistikave dhe Banka Botërore

Rënia e PBB-së në RSM nga tremujori i dytë është ndër më të lartat në Evropë. Nga 38 ekonomi për të cilat ka të dhëna, 9 kanë një rënie më të lartë të PBB-së sesa RSM në tremujorin e dytë të vitit 2020 dhe 28 kanë më të ulëta (Grafiku 1.3). Pas rënies së lartë nga tremujori i dytë, në tremujorin e tretë ka një përmirësim të lehtë - rënia ulet në 3.3%, e cila është në gjysmën e sipërme midis vendeve evropiane - 21 ekonomi kanë një rënie më të lartë se RSM, ndërsa 15 kanë një rezultat më të mirë (Grafiku 1.4)

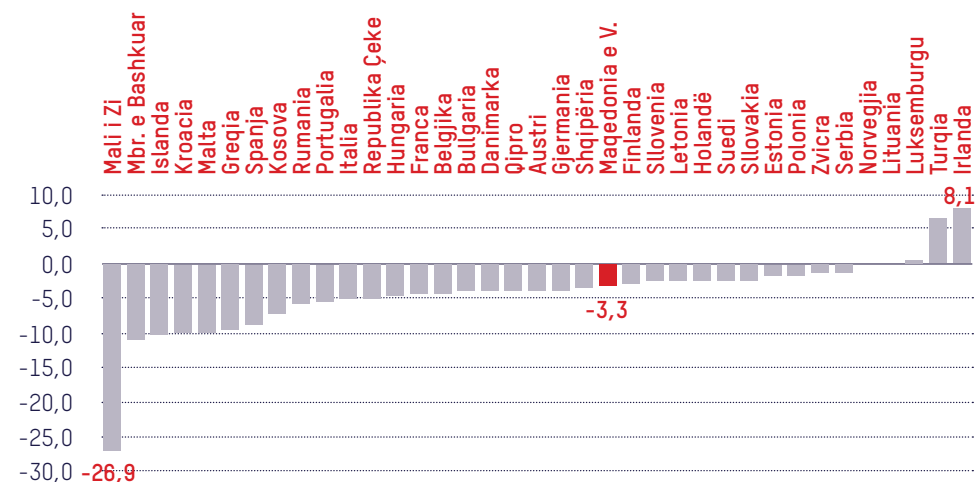
Grafiku 1.3.
Normat vjetore të rënies së PBB-së në ekonomitë evropiane në 2020tm2 (në përqindje)

Burimi: Eurostat dhe institutet kombëtare të statistikave

Grafiku 1.4.
Normat vjetore të rënies së PBB-së në ekonomitë evropiane në 2020tm3 (në përqindje)

Burimi: Eurostat dhe institutet kombëtare të statistikave

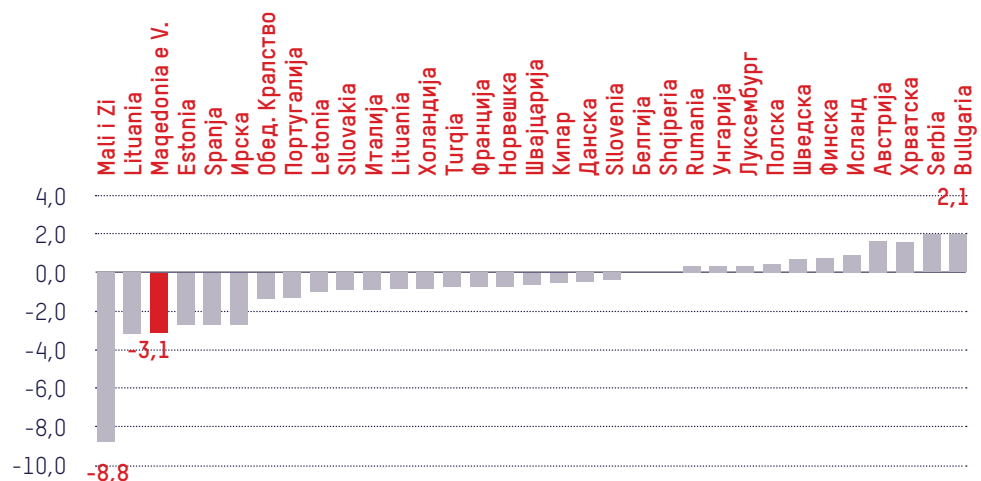
Nxitësi kryesor i PBB-së në periudhën e pandemisë janë investimet bruto. Ato ranë ndjeshëm në tremujorin e dytë, ndër më të lartat në Evropë, për shkak të ndërmarrjeve që përmbaheshin nga investimet si rezultat i pasigurisë për kohëzgjatjen e pandemisë. Pastaj, në tremujorin e tretë, ata regjistruan një rritje të vogël, për shkak të realizimit të projekteve të caktuara të shtyra nga tremujori i dytë, i cili zbut rënien e PBB-së në këtë periudhë.

Kushtet e tregut të punës u përkeqësuan gjithashtu gjatë pandemisë. Në tremujorët e dytë dhe të tretë së bashku, numri i të punësuarve (sipas Sondazhit të fuqisë punëtore) u ul me 25,545, pra me 3.1% të numrit të përgjithshëm të të punësuarve. Kjo është më pak se rënia e PBB-së, e cila mund të shpjegohet nga masat ekonomike të qeverisë, të cilat mbuluan një pjesë të konsiderueshme të kostove të pagave të punëtorëve në tremujorin e dytë. Nga ana tjetër, paga mesatare nuk u ul gjatë pandemisë, dmth ishte 1.2% më e lartë në tremujorin e tretë sesa në të parën.

Përkeqësimi i tregut të punës në RSM është më i theksuar se në vendet e tjera evropiane. Nga vendet për të cilat disponohen të dhëna për tremujorët e dytë dhe të tretë të vitit 2020, vetëm dy kanë një rënie më të madhe të punësimit sesa RMV (Grafiku 1.5). Sa i përket pagave, gjashtë vende evropiane kanë rritje më të ulët të pagave sesa RMV, dhe dhjetë me më të larta (Grafiku 1.6). Kjo tregon se masat qeveritare, megjithatë, nuk ishin mjaft mirë të dizajnuara dhe të synuara.

Grafiku 1.5.
Ndryshimi në numrin e të punësuarve në 2020tm2 dhe 2020tm3 krahasuar me 2020tm1 (në përqindje)

Burimi: Eurostat dhe Instituti i Vjenës për studime ekonomike ndërkombëtare

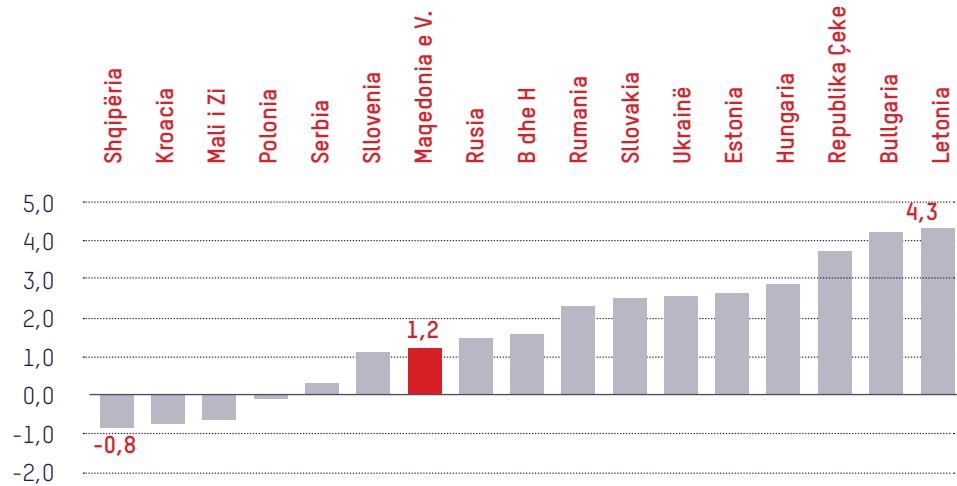
Në përgjigje të krizës ekonomike të shkaktuar nga pandemia me COVID-19, Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut gjatë vitit 2020 miratoi katër pako të masave për të mbështetur ekonominë. Masat ishin në thelb të ngjashme me ato të vendeve të zhvilluara evropiane, por kishte disa ndryshime. **Madhësia e përgjithshme e masave ishte rreth 3.5% e PBB-së, duke e bërë atë të tretin më të vogël në Evropë (Grafiku 1.7).** Nga kjo, masat me implikime buxhetore përbënin 2% të PBB-së, ndërsa masat pa implikime të drejtpërdrejta buxhetore llogariten për 1.5%.

Grafiku 1.6.

Промена кај просечната бруто плата во вториот тримартал на 2020 г., во однос на првиот (në përqindje)

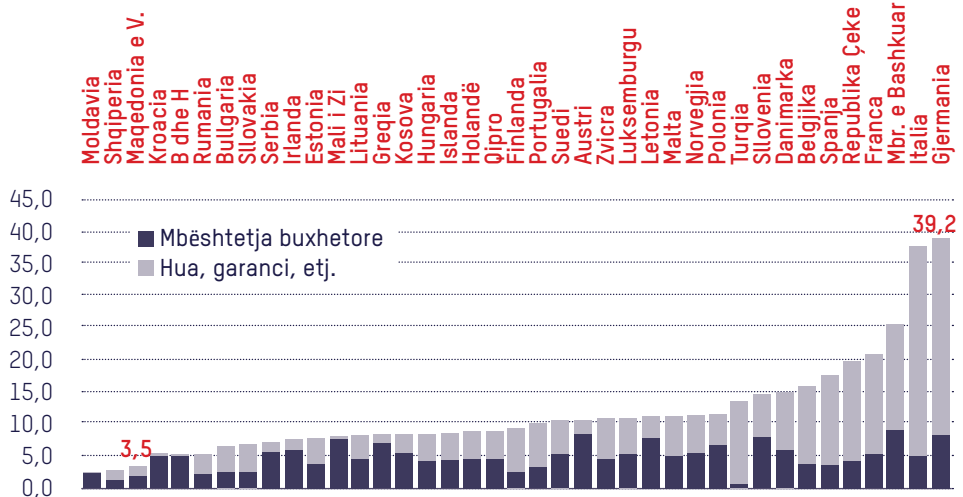
Burimi: Eurostat dhe Instituti i Vjenës për studime ekonomike ndërkombëtare

Grafiku 1.7.

Paketat e mbështetjes ekonomike të ndërmarra nga vendet evropiane (% e PBB-së) (në përqindje)

Burimi: Fondi monetar ndërkombëtar

Në sektorin e jashtëm, pandemia ngushtoi deficitin e llogarisë rrjedhëse, nga 5.7% të PBB-së në tremujorin e parë në 3.7% të PBB-së në të dytin, dhe pastaj 1.6% të PBB-së në të tretin. Arsyeja është se rënia e importeve gjatë pandemisë ishte më e theksuar sesa rënia e eksporteve.

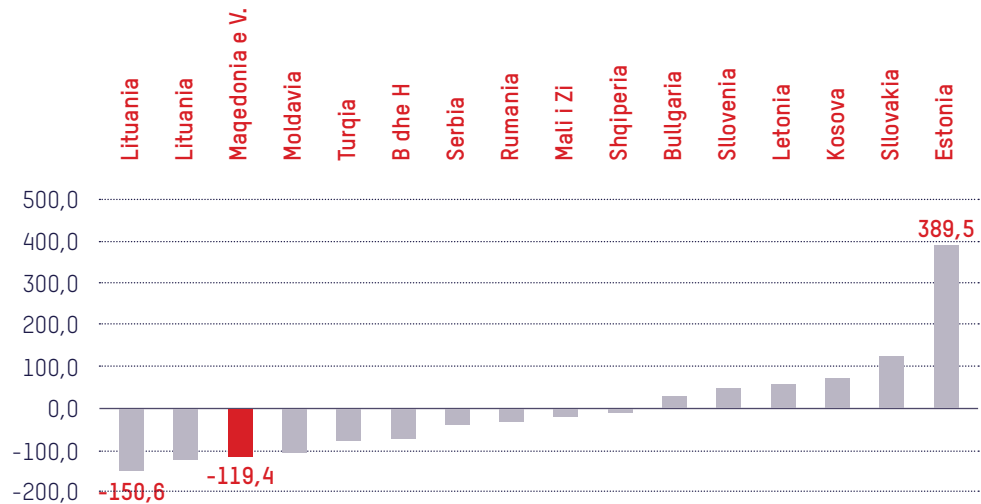
Nga ana tjetër, pandemia ka çuar në një ulje të ndjeshme të investimeve të huaja direkte (IHD) dhe remitancave. Hyrjet e IHD-ve në tremujorin e dytë të vitit 2020 ishin madje negative dhe arritën në -28 milion euro, duke treguar tërheqjen e kapitalit nga kompanitë e huaja. Në tremujorin e tretë, investimet e huaja u kthyen pozitive, por ishin minimale, vetëm 30 milion

euro. Për krahasim, në tremujorin e parë të vitit, investimet e huaja arritën në 233 milion euro, dhe në 2019, 488 milion. Të ardhurat dytësore nga bilanci i pagesave (që përfshin remitancat) në tremujorin e dytë të vitit arritën në 290 milion euro, dhe në të tretin 404. Kjo është dukshëm më pak se në të njëjtat periudha të vitit 2019, kur arriti në 445 dhe 589 milion euro.

Investimet e huaja dhe remitancat u ulën në shumicën e vendeve në rajon, siç mund të shihet në Grafikët 1.8 dhe 1.9. Sidoqoftë, rënia në RMV ishte ndër më të theksuarat në rajon.

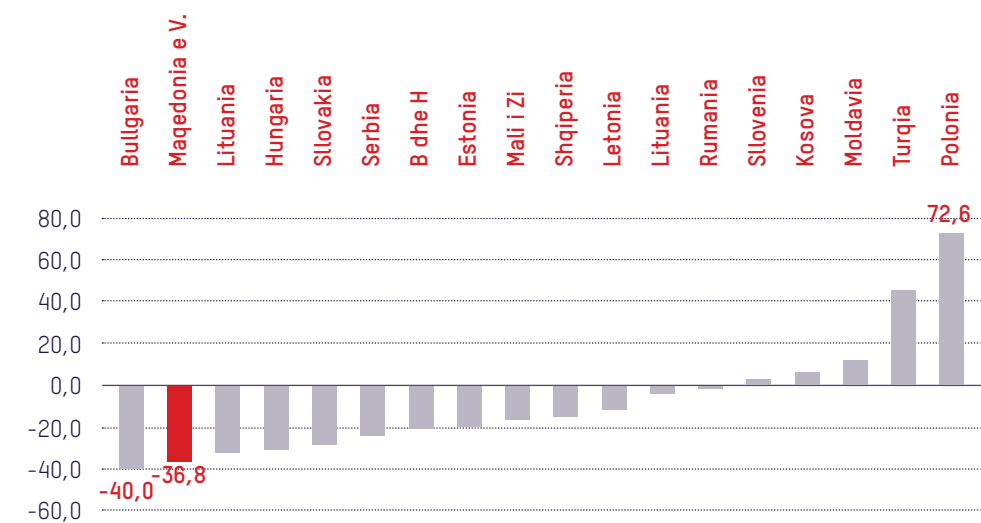
Grafiku 1.8.
Ndryshimet në investimet e huaja direkte në 2020-tm2, krahasuar me 2019-tm2 (në përqindje)

Burimi:
Fondi Monetar Ndërkombëtar

Grafiku 1.9.
Ndryshimet në të ardhurat dytësore në 2020-tm3, krahasuar me 2019-tm3 (në përqindje)

Burimi:
Fondi Monetar Ndërkombëtar

Megjithatë, ulja e flukseve hyrëse në bazë të investimeve të huaja nuk e rrezikoi bilancin e jashtëm. Rezervat valutore u rritën në tremujorët e dytë dhe të tretë të vitit 2020, me 450 milion EUR, si rezultat i emetimit të eurobonove dhe huave nga organizatat ndërkombëtare.

SHPËRNDARJA E MBËSHTETJES SHTETËRORE PËR KOMPANITË²

Vlera totale e mbështetjes së qeverisë për kompanitë për pagimin e pagave në tremujorin e dytë arriti në 5.4 miliardë denarë (më pak se 1% e PBB-së). Një total prej 27,608 ndërmarrjesh u mbështetën (rreth 1/3 e numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve aktive në vend), për një total prej 124,000 vendeve të punës (rreth 15% të totalit të të punësuarve në vend). Industritë e shitjes me pakicë, tekstili dhe mikpritja janë përfituesit më të mëdhenj të mbështetjes, por përqindja e punëtorëve të mbështetur ishte më e larta në bastoret dhe lojërat e fatit. Pjesa më e madhe e ndihmës u shkoi mikro-kompanive, por shumica e vendeve të punës që u mbështetën ishin për kompani të mëdha. Kompanitë më fitimprurëse morën mbështetjen më të madhe për nëpunës.

Kjo pjesë analizon mekanizmat me të cilët Qeveria e RMV mbështeti kompanitë në trajtimin e pasojave të pandemisë COVID-19. U përdorën mikro të dhëna për pagesat e bëra nga Qeveria për kompanitë në kuadër të programit P1 i cili siguron mbështetje financiare për pagimin e pagave për punëtorët për prill, maj dhe qershor, në vlerë deri në 14,500 denarë në muaj për çdo nëpunës. Të dhënat sigurohen nga baza e të dhënave në dispozicion të publikut të Ministrisë së financave "Financa të hapura", dhe verifikimi dhe llogaritjet shtesë bëhen me bazën e të dhënave të Regjistrimit qendror, pra rishikimin e listimeve nga llogaritë përfundimtare për vitin 2019 për të gjitha kompanitë e regjistruara në vend.

Rezultatet e analizës përmes prizmit të veprimtarisë dominuese të ndërmarrjeve tregojnë se shitja me pakicë, prodhimi i veshjeve dhe furnizimi i ushqimit janë tre aktivitetet që kanë marrë mbështetjen më të madhe në vlerë absolute. Industria e tekstilit (veshje, tekstile, lëkurë) mori një total prej 14% të mbështetjes totale me tre paketat e para.

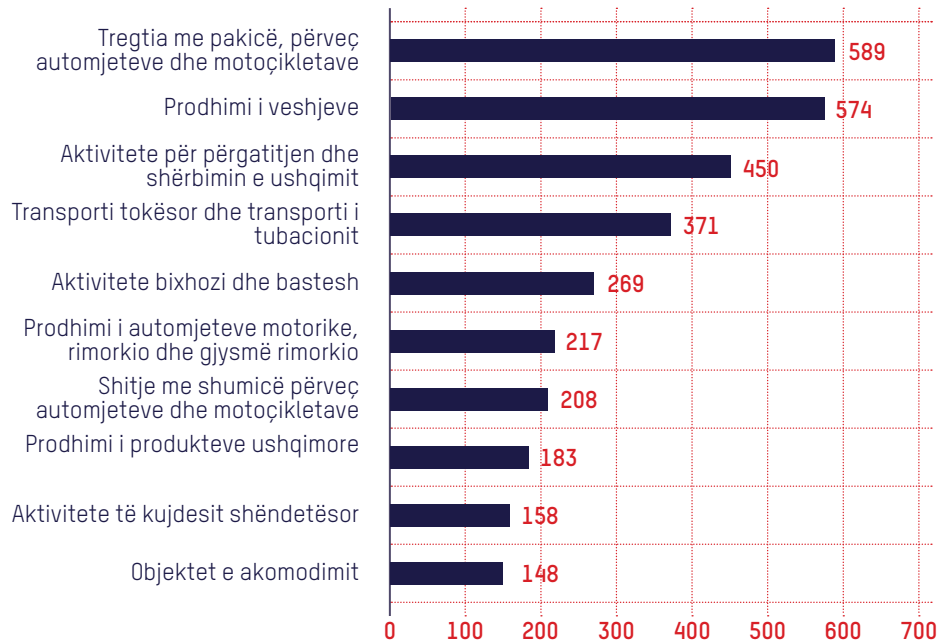
Përqindja relative e vendeve të punës të mbështetur në lidhje me numrin e përgjithshëm të vendeve të punës në industri tregon se kompanitë që merren me bast dhe lojëra të fatit kanë marrë mbështetjen më të madhe të parë në këtë mënyrë, dmth mbështetja që ata morën mbulon 87% të numrit të përgjithshëm të vendeve të punës në atë veprimtari. Objektet e akomodimit, agjencitë e udhëtimit dhe prodhimi i koksit dhe derivateve të naftës janë aktivitetet që kanë mbulim të mbi 60% të numrit të përgjithshëm të vendeve të punës. Pagesa mesatare për punë në aktivitetin e lojërave të fatit dhe basteve është 37,780 denarë, në objektet e akomodimit është 30,069 denarë, ndërsa në agjencitë e udhëtimit 28,706 denarë.

² Përgatitur nga Viktor Mitevski

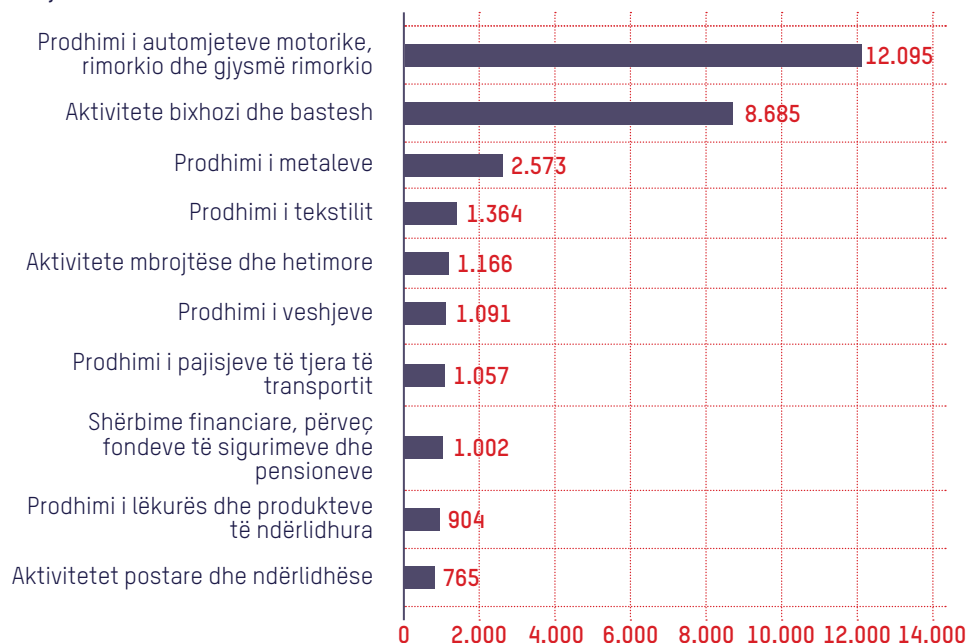
Grafiku 2.1.
Pasqyrë e shpërndarjes së mbështetjes financiare sipas aktiviteteve

Burimi: Llogaritjet vetanake të të dhënave nga RQM dhe Thesari i Ministrisë së financave

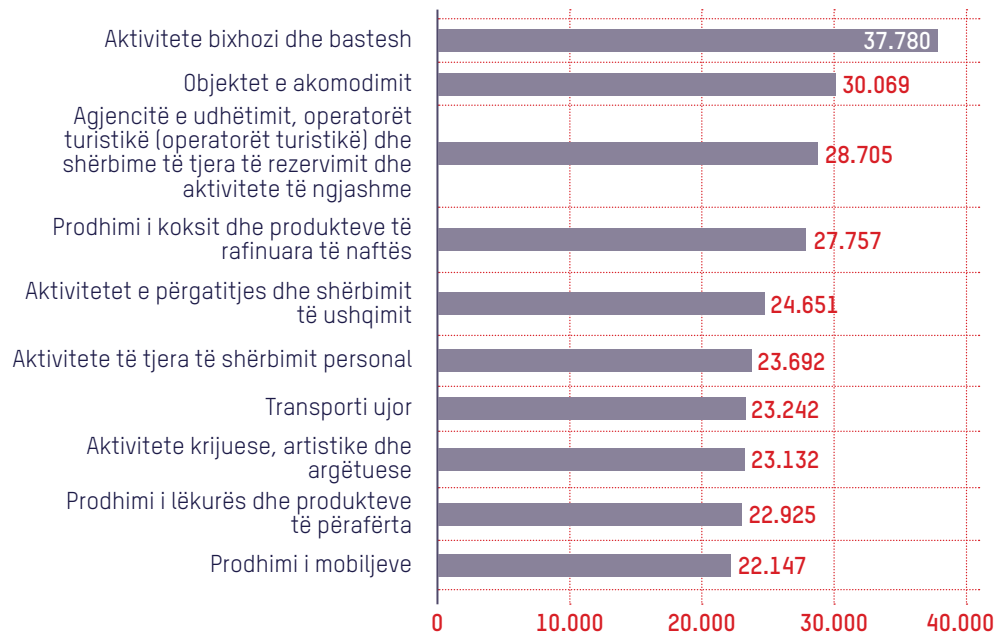
10 aktivitete me mbështetjen më të lartë totale të paguar
(në miliona denarë)

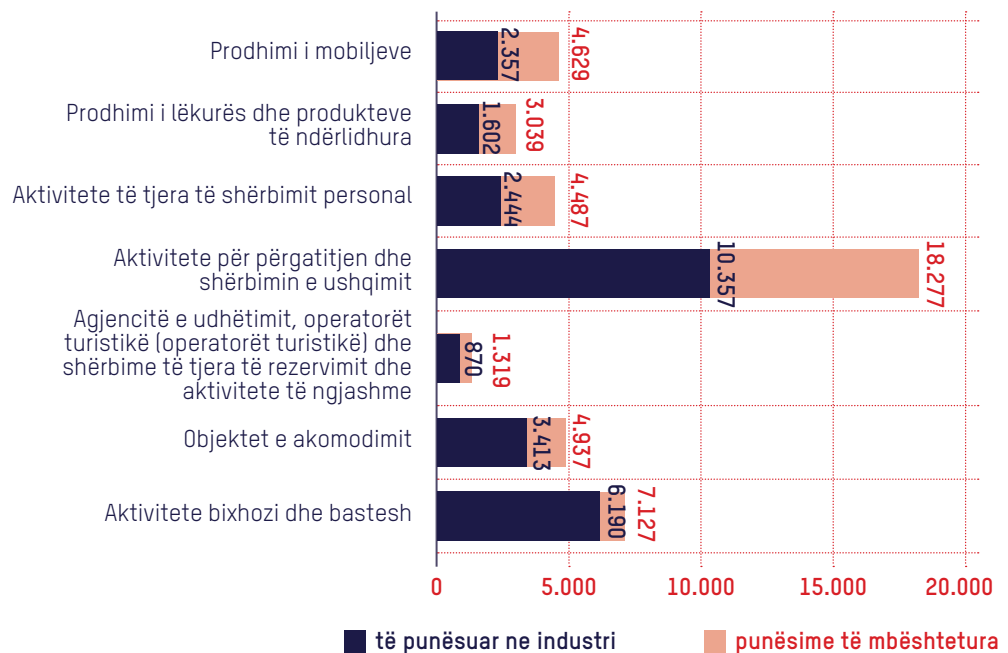
10 aktivitete me mbështetjen më të lartë të paguar mesatare për kompani
(në mijëra denarë)

10 aktivitete me mbështetjen më të lartë të paguar mesatare për kompani (në mijëra denarë)

Aktivitete me përqindjen më të lartë të vendeve të punës të mbështetur në lidhje me numrin e përgjithshëm të vendeve të punës

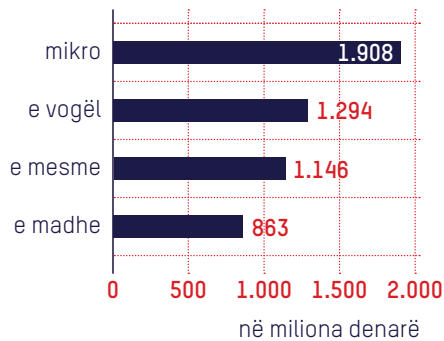

Rregullorja me fuqi ligjore për mbështetjen financiare të punëdhënësve nga sektori privat nuk siguron kushte për madhësinë e kompanive përfituese. Analiza e mbështetjes së dhënë tregon se **mikro kompanitë kanë marrë mbështetjen totale më të lartë financiare krahasuar me kompanitë e tjera**. Përkrahja totale e dhënë për mikro ndërmarrjet është 1.9 miliardë denarë, që është 37% e gjithëj mbështetjes së dhënë.

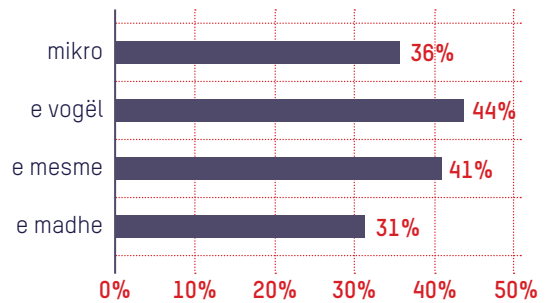
Grafiku 2.2.
Pasqyrë e përgjithshme e mbështetjes financiare sipas madhësisë së kompanisë në miliona denarë

Burimi: logaritjet vetanake të të dhënave nga RQM dhe Thesari i Ministrisë së financave

Mbështetja totale e paguar sipas madhësisë së ndërmarrjes

Përqindja e kompanive të mbështetura në lidhje me kompanitë totale të regjistruara sipas madhësisë së kompanisë

Nga aspekti i mbështetjes efektive të ndërmarrjeve sipas madhësisë së tyre, mund të konkludohet se **44% e të gjitha ndërmarrjeve të vogla të regjistruara e kanë përdorur mbështetjen, pra 2,187 nga 5,007 kompani. Ndërmarrjet e mesme janë të radhës me 41% të kompanive të regjistruara totale, dmth 362 nga 887 ndërmarrje. 36% e mikro-ndërmarrjeve, 24,876 nga 69,785 kompani dhe 31% e ndërmarrjeve të mëdha, 55 nga 176 ndërmarrje përdorën programin qeveritar.**

Treguesi më i mirë i strukturës së mbështetjes është duke treguar shpërndarjen efektive të burimeve financiare në drejtim të vendeve të punës të mbështetur në lidhje me vendet e përgjithshme të punës në kompani. **Gati 50% e vendeve të punës në ndërmarrjet e mëdha ishin të mbuluara nga mbështetja financiare, ndërsa përqindja e vendeve të mbështetura në ndërmarrjet mikro, të vogla dhe të mesme është më e ulët, duke filluar nga 29% deri më 32%.**

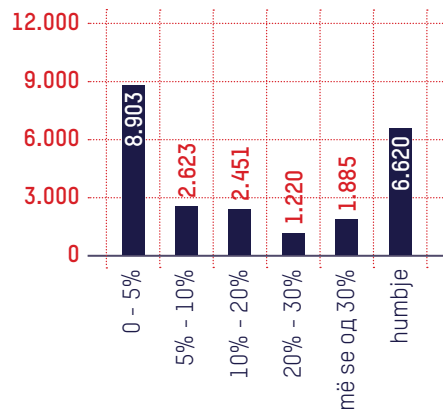
Analiza e mbështetjes së dhënë bazuar në përqindjen e fitimit/humbjes së realizuar në lidhje me të ardhurat totale në vitin 2019 tregon se 1,885 kompani që kanë realizuar një fitim prej më shumë se 30% i kanë përdorur masat. **Shumica e ndërmarrjeve që përdorën masat janë kompani që bënë një fitim deri në 5% të të ardhurave totale (8,903), ndërsa 6,620 kompani regjistruan një humbje në 2019.**

Mbështetja mesatare për nëpunës e paguar për ndërmarrjet varion nga 28,182 denarë për ndërmarrjet që kanë bërë fitim deri në 5%, deri në 35,063 denarë për kompanitë që kanë fitim mbi 30%. **Me fjalë të tjera, kompanitë me një fitim që në vitin 2019 tejkalon 30% morën mbështetjen më të madhe për nëpunës.**

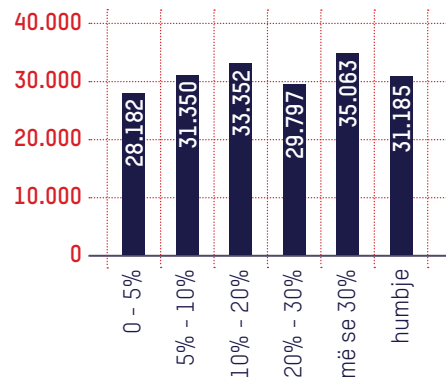
Grafiku 2.3.
Kompanitë që morën mbështetje pas fitimit/humbjes të realizuar në 2019

Burimi: Llogaritjet vetanake të të dhënave nga RQM dhe Thesari i Ministrisë së financave

Numri i kompanive që morën mbështetje

Pagesa mesatare për nëpunës

Shpërndarja e mbështetjes për kompanitë mund të shihet përmes prizmit të vendndodhjes gjeografike të ndërmarrjeve, dmth nga bashkitë dhe rajonet planifikuese. Shkupi dhe komunat brenda qytetit të Shkupit kanë marrë mbështetjen më të madhe në terma absolutë, afër 1.8 miliardë denarë. Kjo shumë është më shumë se 5 herë më e lartë se komuna e dytë dhe e tretë, Shtipi dhe Manastiri.

Nëse paraqitet shkalla efektive e ndërmarrjeve të mbështetura në lidhje me numrin e përgjithshëm të ndërmarrjeve të regjistruara në komunën përkatëse, merret një pamje tjetër. Kështu, komunat e Dibrës, Strugës dhe Bogovinës janë komuna me nivelet më të larta. Ato tejkalojnë 55% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve në Strugë dhe Bogovinje, dhe madje 71% në Dibër.

Nëse mbështetja totale e paguar analizohet nga aspekti i pagesës mesatare për ndërmarrje, atëherë Pehçevë, Karbinci dhe Ilinden janë komunat që kanë pagesa më të larta mesatare për ndërmarrje. Shumica e punëve të mbështetura janë në Shkup, por Pehçeva, Gradskoja dhe Kratova janë komuna me përqindjen më të lartë të vendeve të punës të mbështetur në lidhje me numrin e përgjithshëm të vendeve të punës.

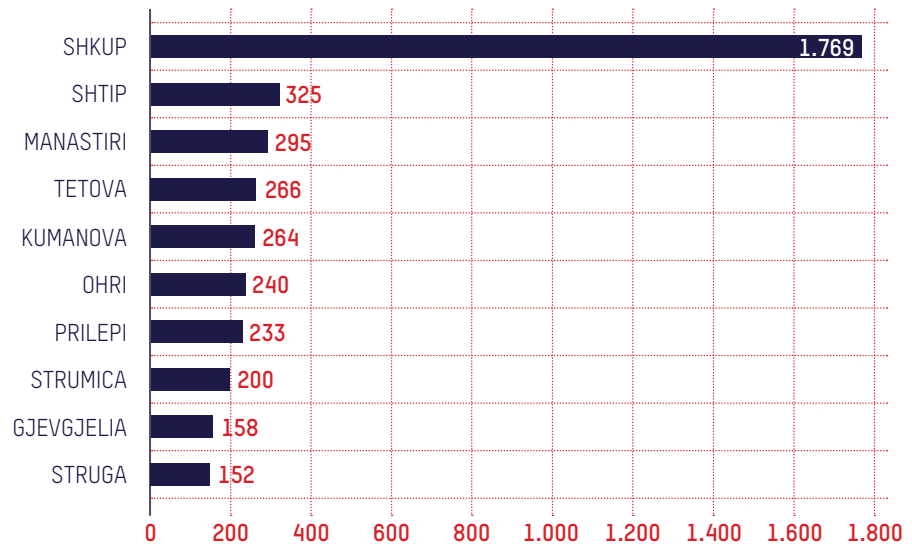
Sipas rajoneve, rajoni i Shkupit ka mbështetjen më të lartë të paguar. Në anën tjetër, kur analizohet përqindja e kompanive të mbështetura në raport me numrin e përgjithshëm të

ndërmarrjeve të regjistruara, atëherë rajoni i Shkupit ka përqindjen më të ulët, përkatësisht 25.8%. Në rajonin e Pollogut dhe Jugperëndimit, 50% e kompanive të regjistruara morën mbështetje financiare. Pagesa mesatare për kompani është më e larta në rajonin Lindor dhe arrijn në 306 mijë denarë, dhe më e ulta në Pollog prej 121 mijë denarë.

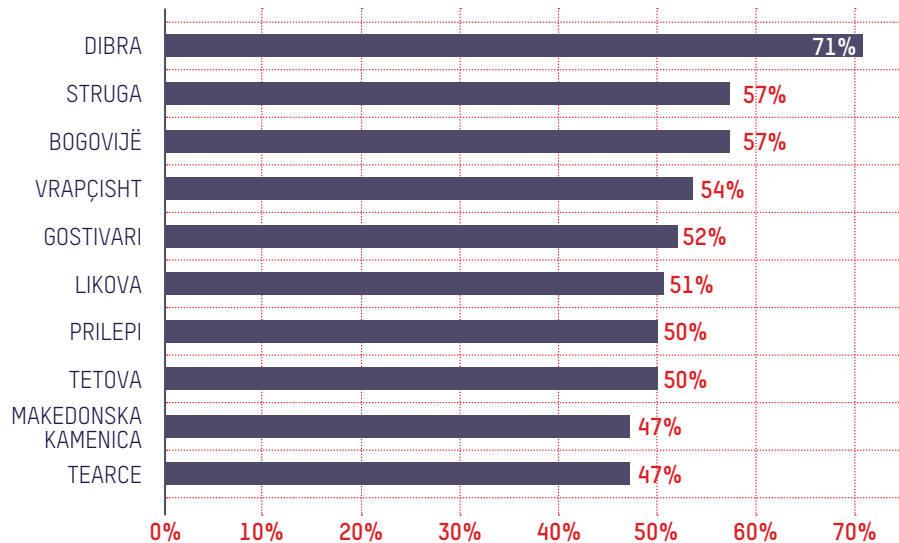
Grafiku 2.4.
Kompanitë që morën mbështetje sipas bashkive dhe rajonet

Burimi: Llogaritjet vetanake të të dhënave nga RQM dhe Thesari i Ministrisë së financave

10 komuna me mbështetjen më të madhe totale të paguar
(në miliona denarë)

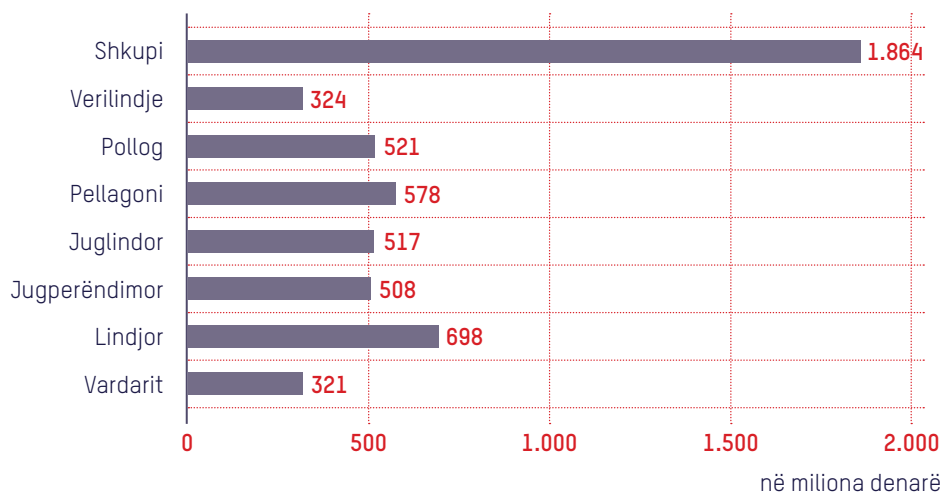

10 komuna me përqindjen më të lartë të kompanive të mbështetura në raport me numrin e përgjithshëm të ndërmarrjeve

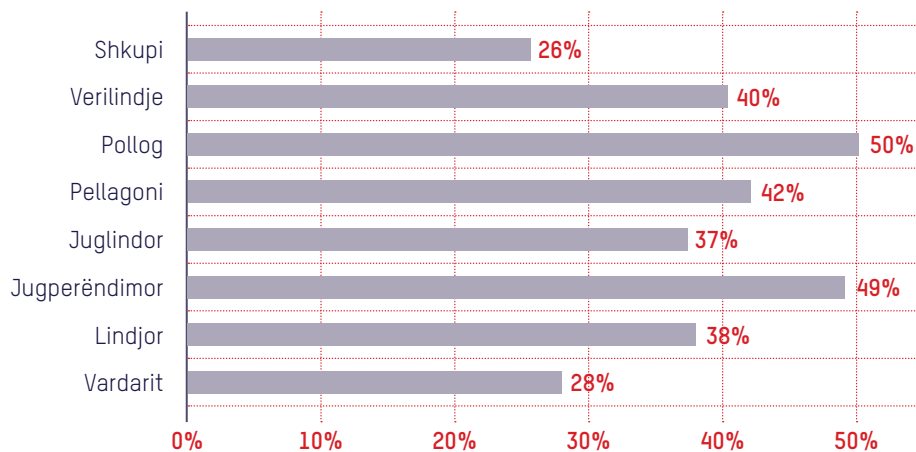

Mbështetja totale e paguar sipas rajoneve

Përqindja e kompanive të mbështetura në raport me kompanitë totale të regjistruara sipas rajoneve

EFEKTET RISHPËRNDARËSE TË PANDEMISË KOVID-19³

Pabarazia në RMV u rrit gjatë pandemisë KOVID-19. Koeficienti Gini në tremujorin e dytë të vitit 2020 është rritur nga 30% në 33.5%, që është një rritje shumë e lartë për një periudhë kaq të shkurtër.

Pandemia KOVID-19 nuk preku të gjithë njerëzit në të njëjtën mënyrë dhe në mënyrë të barabartë. Studimet nga ekonomitë e zhvilluara tregojnë se njerëzit që i përkasin grupeve sociale më pak të fuqishme (më të varfra, gra, të rinj, pakica etnike) preken më shumë nga pandemia se sa njerëzit që u përkasin grupeve më të fuqishme shoqërore. Arsyet janë të shumta - më të varfërit, gratë, të rinjtë, pakicat, shpesh janë të punësuar me kontrata të përkohshme ose afatshkurtra, të cilat nuk rinovohen në kriza të tilla ekonomike. Ata janë gjithashtu nëpunësit dominues në aktivitetet më të prekura nga kriza, të tilla si hotelieri. Ata zakonisht kanë vetëm të ardhura nga puna, të cilat janë shumë më të ulëta se të ardhurat nga kapitali, të cilat janë burimi kryesor i të ardhurave për të pasurit. Ata gjithashtu jetojnë në rajone më të prekura nga kriza.

Kjo pjesë e studimit është përpjekja e parë për të vlerësuar efektet rishpërndarëse të pandemisë KOVID-19 në RMV. Konkretisht, efektet e rishpërndarjes u analizuan në disa arsye - niveli i të ardhurave, mosha, gjinia, aktiviteti ekonomik dhe vendndodhja gjeografike.

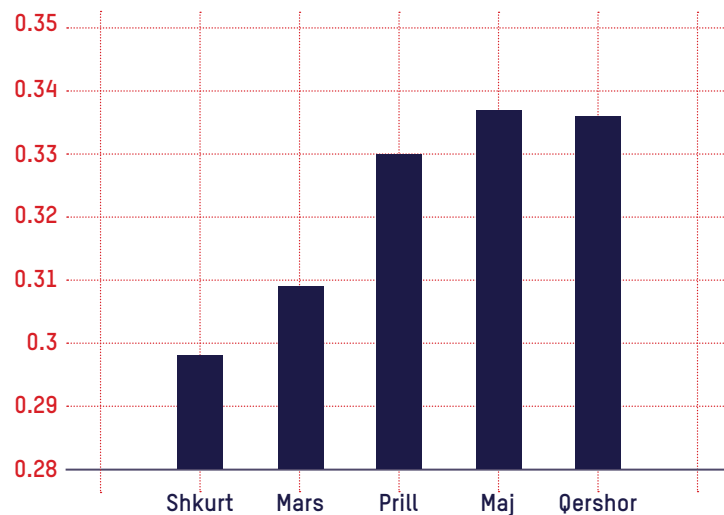
Janë përdorur të dhënat për të ardhurat mujore për periudhën shkurt-qershor 2020, për të gjithë personat në vend, të cilët paguhen përmes sistemit për llogaritjen mujore për pagesë të integruar (MPIN) të Zyrës së të hyrave publike, përmes së cilës paguhen të ardhurat që i nënshtrohen kontributeve të sigurimeve shoqërore (kryesisht pagat). Lloje të caktuara të të ardhurave nuk përfshihen në analizë, siç janë tarifatat, dividendët, fitimet kapitale, të ardhurat kapitale, etj., dhe për shkak se këto lloje të të ardhurave realizohen kryesisht nga njerëzit me të ardhura më të larta në vend, kjo do të thotë që të ardhurat e më të pasurve janë nënvlerësuar në analizën tonë.

³ Përgatitur nga Viktor Stojkoski

Në periudhën nga shkurti i vitit 2020 deri në qershorin e vitit 2020, rreth 52,000 kompani kishin pagesa përmes sistemit MPIN çdo muaj, në rreth 540,000 njerëz. **Sidoqoftë, çdo muaj numri i kompanive që bëjnë pagesa zvogëlohet, si dhe numri i njerëzve që kanë të ardhura përmes sistemit MPIN.**

Gjatë periudhës së analizuar, pabarazia në të ardhura, e matur nga indeksi Gini, u rrit ndjeshëm - nga rreth 30% në shkurt në rreth 33.5% në qershor. Kjo rritje e koeficientit Gini prej 3.5 pikë përqindje do të thotë se diferencat e të ardhurave midis dy personave të zgjedhur në mënyrë rastësore në këtë periudhë u rritën me rreth 7% (2×3.5).

Grafiku 3.1.
Indeksi Gini i të ardhurave neto mujore në Republikën e Maqedonisë së Veriut (shkurt - qershor 2020).

Përveç indeksit Gini, ndryshimet në shpërndarjen e të ardhurave ndërmjet dy periudhave analizohen duke krahasuar lëvizjet e të ardhurave të grupeve të ndryshme të të ardhurave në të dy periudhat. Mjeti klasik i krahasimit janë kurbat jo-anonime të incidencës së rritjes (KJAIR), të cilat tregojnë rritjen e të ardhurave mesatare në secilin grup të të ardhurave. Tabela 3.1 jep vlerat e linjave KJAIR për secilin grup decil, për periudhën shkurt-qershor, si dhe pragjet për kalimin në grupe me të ardhura më të larta (në denarë).

Mund të vërehet se, për të gjithë periudhën, të ardhurat në secilin grup të ardhurash ranë, me rënie më të madhe, në shumën prej 8%, duke qenë në dekilin e dytë ku ka individë që kanë të ardhura në vlerë rreth pagës minimale (nga 14,500 në 15,000 denarë). Rënia më e vogël është në decilin e parë, i cili përfshin njerëz me të ardhura nën pagën minimale (-3.5%), të cilët janë njerëz me punë me kohë të pjesshme, të cilët ndoshta u detyruan të punojnë më shumë se zakonisht gjatë krizës. Ka një rënie minimale në decilin e nëntë, ku të ardhurat minimale janë rreth 30,000 denarë (-3.7%). Decili më i lartë ka një rënie relativisht të madhe prej 7.3%,

por kjo nuk do të thotë domosdoshmërisht asgjë, sepse të ardhurat nga kapitali, e cila është një pjesë e konsiderueshme e të ardhurave të këtyre njerëzve, nuk përfshihen në të dhënat e analizuar.

Tabela 3.1: KJAIR për të ardhurat në RMV (shkurt-qershor 2020).

	Grupi i të ardhurave									
	0%-10%	10%-20%	20%-30%	30%-40%	40%-50%	50%-60%	60%-70%	70%-80%	80%-90%	90%-100%
KJAIR	-3,51	-8,06	-5,68	-7,2	-7,34	-6,35	-5,87	-4,32	-3,74	-7,29
Pragu i kalimit	14.500	15.000	16.240	18.409	20.335	23.180	26.537	30.006	38.401	8.043.750

Burimi: Llogaritjet e autorëve bazuar në të dhënat nga formulari MPIN i ZAP.

Një analizë shtesë u krye për të përcaktuar nëse kishte një ndryshim në të ardhurat midis burrave dhe grave gjatë pandemisë. Gjegjësisht, pas ndarjes së personave në grupe të të ardhurave, ata gjithashtu ndahen në burra dhe gra. Kjo rezultoi në KJAIR të ndara për burra dhe gra (Tabela 3.2). **Ndarja gjinore zbulon se gjatë kësaj periudhe, të ardhurat e grave u ulën ndjeshëm më shumë se burrat, me rreth 2 pikë përqindje më shumë në secilin grup të të ardhurave, përveç më të lartës ku burrat kanë një rënie më të madhe (me rreth 0,5 pikë përqindje).**

Tabela 3.2: KJAIR për të ardhurat e burrave, grave dhe të rinjve në RMV (shkurt-qershor 2020).

GRUPI DEMOGRAFIK	Grupi i të ardhurave									
	0%-10%	10%-20%	20%-30%	30%-40%	40%-50%	50%-60%	60%-70%	70%-80%	80%-90%	90%-100%
Burra	-1,65	-6,77	-4,59	-6,02	-6,03	-4,62	-4,67	-3,67	-3,34	-7,5
Gra	-5,93	-9,55	-6,65	-7,66	-9,31	-9,05	-7,33	-4,84	-4,96	-7,04
Të rinj	9,28	-14,58	-11,21	-9,65	-11,05	-12,05	-11,37	-8,03	-7,76	-8,74

Burimi: Llogaritjet e autorëve bazuar në të dhënat nga formulari MPIN i ZAP.

Është bërë një analizë shtesë, e cila përfshinte vetëm persona midis 16 dhe 29 vjeç, në mënyrë që të hetohet efekti afatshkurtër i pandemisë COVID-19 në të ardhurat e të rinjve (Tabela 3.2). Të njëjtat karakteristika mbizotërojnë në KJAIR për të rinjtë si në KJAIR bazë, me ndryshimin që në **të gjitha grupet e të ardhurave, rënia e të rinjve është dukshëm më e lartë krahasuar me rëniën në nivelin shtetëror.** Në grupe të caktuara të të ardhurave, rënia është më e madhe me rreth 10 pikë përqindjeje.

Rajonet në RMV karakterizohen nga karakteristika të ndryshme socio-ekonomike. Prandaj, mund të pritet që Pandemia KOVID-19 të ketë një efekt tjetër në ndryshimin e shpërndarjes së të ardhurave në rajone. Për të dhënë pasqyrë në këtë hipotezë, KJAIR u bë për secilin prej tetë rajoneve në RMV, ku individët ndahen sipas rajonit në të cilin është regjistruar punëdhënësi (Tabela 3.3). I njëjti trend që është vërejtur në tërë KJAIR të mëparshëm, mbizotëron në nivelin rajonal. Për më tepër, rezultatet tregojnë se rajoni i Shkupit vërejt rënien më të ulët të të ardhurave në shumicën e grupeve të të ardhurave. Në këtë rajon, njerëzit që i përkasin dekililit me të ardhurat më të larta janë më të prekurit dhe individët me të ardhura të ulëta janë më pak të prekurit. Shkupi ndiqet nga rajonet Lindore, Verilindore, Pellagoni dhe ate Juglindore. Efekti i pandemisë në këto rajone është i kundërt me efektin në Shkup. Konkretisht, në këto rajone më të prekurit janë personat që i përkasin dekililit të dytë, dhe më të ultët janë personat me të ardhura më të larta. Rajonet më të prekura janë rajonet Jugperëndimore, Pollog dhe Vardar, ku rënia më e lartë regjistrohet nga njerëzit me të ardhura rreth mesatares. **Në përgjithësi, përfundimi nga analiza rajonale është se rajonet e varfëra janë më të prekura gjatë pandemisë.**

Tabela 3.3.: KJAIR për të ardhurat sipas rajoneve në RMV (shkurt-qershor 2020).

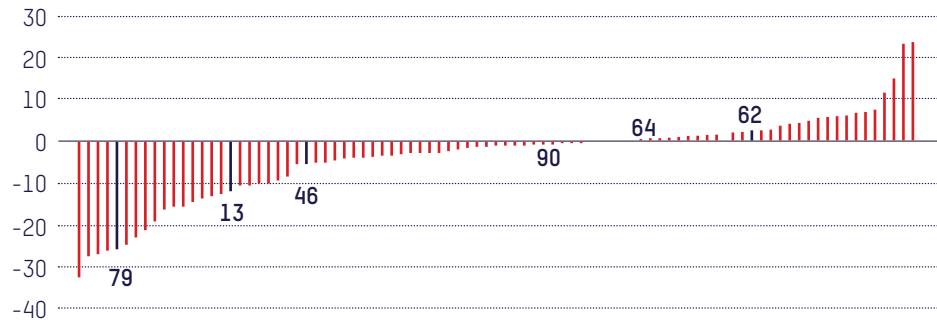
RAJON	Grupi i të ardhurave									
	0%- 10%	10%- 20%	20%- 30%	30%- 40%	40%- 50%	50%- 60%	60%- 70%	70%- 80%	80%- 90%	90%- 100%
Shkup	1,33	-5,98	-6,11	-6,09	-4,00	-4,64	-3,41	-3,1	-3,78	-8,84
Pellagoni	-0,62	-8,39	-6,83	-6,74	-6,41	-7,5	-7,5	-9,72	-8,79	-4,22
Jugperëndim	-2,83	-8,87	-8,78	-6,02	-10,85	-12,08	-10,23	-7,09	-2,84	-4,77
Juglindje	-1,74	-10,55	-9,37	-6,32	-7,96	-9,14	-8,92	-9,28	-5,22	-10,11
Lindje	3,62	-8,6	-5,22	-6,12	-5,98	-6,56	-7,2	-8,12	-5,5	-0,36
Vardari	3,24	-6,59	-5,21	-4,43	-7,08	-9,35	-11,75	-9,81	-4,98	-5,52
Verilindje	-3,83	-9,86	-7,79	-6,54	-9,38	-8,08	-3,63	-1,58	-5,78	-5,78
Pollog	-3,51	-10,15	-6,48	-9,71	-9,91	-10,48	-6,82	-3,55	-8,85	-8,85

Burimi: Llogaritjet e autorëve bazuar në të dhënat nga formulari MPIN i ZAP.

Të dhënat e ZAP përmbajnë informacion në lidhje me industrinë në të cilën punëdhënësi operon. Ky informacion mund të përdoret për të krijuar KJAIR për çdo industri në RMV. Në analizën e tyre, është lehtë të konkludohet se edhe pse shumica e industrive kanë një normë negative të rritjes së të ardhurave, ka industri me një rritje pozitive në sasinë e të ardhurave (Grafiku 3.2). **Në përgjithësi, industritë që janë më shumë të punës janë më të prekura nga pandemia.**

Grafiku 3.2.
Shkalla e rritjes së të ardhurave nga industria⁴ (shkurt - qershor 2020).

Burimi: Llogaritjet e autorëve bazuar në të dhënat nga formulari MPIN i ZAP.

Në përgjithësi, rezultatet tregojnë se efekti afatshkurtër i pandemisë mbi të ardhurat në RMV synon rritjen e pabarazisë midis grupeve më të dobëta dhe më të forta shoqërore. **Më të prekurit nga kriza janë njerëzit me të ardhura rreth pagës minimale, të ardhurat e grave dhe të rinjve zvogëlohen me një sasi dukshëm më të lartë krahasuar me pjesën tjetër, rajonet më të pasura janë më pak të prekura, si dhe industritë që janë më pak intensive ndaj punës.**

Kjo më tej do të thotë që masat e mëvonshme të mbështetjes duhet të projektohen në mënyrë të tillë që të sigurojnë mbrojtje më të madhe për më të dobëtit, sesa në interes të më të fuqishmëve. Për më tepër, kjo do të thotë që pas kapërcimit të pandemisë, politikëbërësve do t'u duhet t'i kushtojnë më shumë vëmendje problemit të pabarazisë.

⁴ Në grafikun të theksuar me të zehtë janë 6 industritë e zgjedhura të cilat janë prekur në mënyra të ndryshme prej pandemisë Kovid-19:

Prodhimi i tekstileve (Kodi i industrisë – 13), Shitja me shumicë, përveç tregtisë së automjeteve dhe motoçikletave (46), Programimi kompjuterik, konsultimi dhe aktivitetet e lidhura me të (62), Shërbimet financiare, përveç fondeve të sigurimit dhe pensione (64), Agjensione turistike, operatorë turistikë dhe shërbime të tjera rezervimi, si dhe aktivitete të lidhura me të (79) dhe Aktivitete krijuese, artistike dhe argëtuese.

RRITJA GJATË DHE PAS PANDEMISË⁵

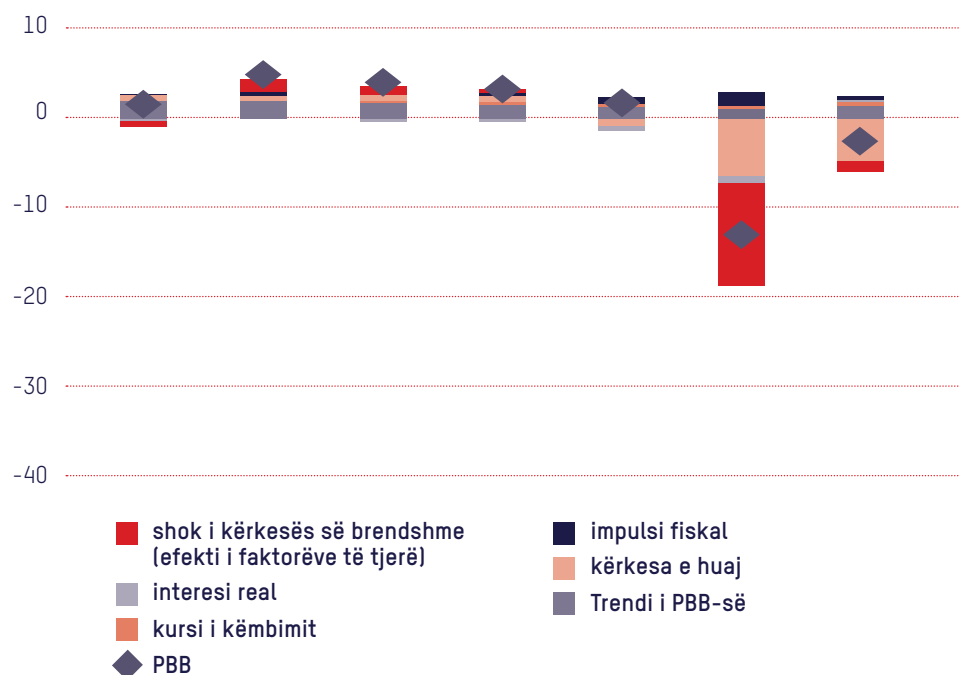
Masat fiskale të marra në tremujorët e dytë dhe të tretë patën një efekt pozitiv në aktivitetin ekonomik - pa to, rënia e PBB-së në tremujorin e dytë do të kishte qenë më negative me 1,5 p.p. dhe me 0,7 p.p. në të tretën. Sidoqoftë, nëse mbështetja fiskale do të ishte më e lartë, rënia e PBB-së do të ishte më e vogël. Rënia e PBB-së për tërë vitin 2020 parashikohet të jetë 5,6%, ndërsa për vitin 2021 rritja pritet ndërmjet 1,1% dhe 4,9%.

Kjo pjesë vlerëson efektet në PBB të masave fiskale të marra gjatë pandemisë dhe paraqet disa skenarë për 2021 dhe 2022, duke përdorur një model të vogël strukturor. Përveç skenarit bazë, i cili ka shumë të ngjarë të materializohet, janë paraqitur disa skenarë alternativë të bazuar në supozime të ndryshme në lidhje me thellësinë dhe kohëzgjatjen e krizës.

Grafiku 4.1.

Rritja e PBB-së (në%) dhe kontributi i faktorëve të rritjes (në p.p.)

Burimi: Të dhëna nga Ministria e financave, Banka kombëtare, Zyra e statistikave dhe llogaritjet vetanake.

5 Përgatitur nga Biljana Jovanović

Në lidhje me arritjet e deritanishme gjatë vitit 2020, sipas modelit, **efekti i mbështetjes fiskale vlerësohet si pozitiv si në tremujorin e dytë ashtu edhe në atë të tretë të vitit 2020** (Grafiku 16). Në tremujorin e dytë, kontributi i masave të zbatuara fiskale u vlerësua në 1,5 p.p., që do të thotë se në mungesë të mbështetjes fiskale, rënia e PBB-së do të ishte më e thellë dhe do të arrinte në 4.1,4%. Sigurisht, me mbështetje më të lartë fiskale, rënia e PBB-së do të ishte më e vogël se ajo e realizuar - me një efekt të dyfishtë, kontributi do të ishte dy herë më i madh (rreth 3 pikë përqindjeje), dhe rënia e realizuar e PBB-së në tremujorin e dytë do të ishte më e vogël dhe do të ishte 11,9%. Në tremujorin e tretë të vitit, efekti fiskal u vlerësua si pak më i ulët krahasuar me tremujorin e dytë dhe i amortizuar me 0,7 p.p. nga rënia e PBB-së.

Parashikimi i variablave kryesorë të brendshëm për dy vitet e ardhshme brenda skenarit bazë, bazuar në parashikimet e dhëna për variablat e huaja⁶ është e treguar në Tabelën 4.1. Supozimet për politikën fiskale janë në përputhje me ribalancin e buxhetit nga tetori 2020 dhe "Strategjinë fiskale për 2021-2023 (me parashikim deri në 2025)" të botuar në dhjetor 2020, dmth deficiti buxhetor do të jetë 8,4%, 4.9% dhe përkatësisht 3.8% të PBB-së në vitet 2020, 2021 dhe 2022. Bazuar në këtë rrugë të deficitit buxhetor, borxhi publik brenda modelit vlerësohet të arrijë 62,8% të PBB-së në vitin 2022.

Tabela 4.1. Skenari themelor - variablat e brendshme

	Tm.1 2020	KTm.2 2020	Tm.3 2020	Tm.4 2020	2020	2021	2022
Norma e inflacionit (%)	0,6	0,5	1,5	1,7	1,1	1,7	7,9
PBB (shkalla e ndryshimit,%)	0,9	-14,9	-3,3	-4,1	-5,6	4,3	4,2
Deficiti buxhetor (% e PBB-së)	4,6	12,9	5,8	10,2	8,4	4,9	3,8
Borxhi publik (% e PBB)	51.0	59.9	60.3	62.0	62.0	62.6	62.8

Burimi: Të dhëna nga Ministria e financave, Banka kombëtare, Zyra e statistikave dhe llogaritjet vetanake.

Për tërë vitin 2020, PBB pritet të ulet me 5,6%, mes një efekti të fortë negativ të kërkesës së zvogëluar nga jashtë, si dhe një efekti të rëndësishëm negativ të faktorëve të brendshëm, i cili përfshin efektet e masave të marra për të parandaluar infeksionin viral (kryesisht në tremujorin e dytë të vitit), por edhe abstinimi nga konsumi dhe investimet për shkak të pandemisë.

⁶ Parashikimet për variablat e huaja në skenarët bazë dhe alternativë bazohen në parashikimet e Bankës Qendrore Evropiane (BQE) nga dhjetori 2020. Sipas supozimeve në vitin 2020, pritet një rënie e aktivitetit ekonomik në BE-27 (tregues për kërkesën e huaj për produktet maqedonase) prej 7,3%, rritje prej 3,9% dhe 4,2% përkatësisht në 2021 dhe 2022. Për sa i përket çmimeve të importuara, çmimet e naftës pritet të bien në vitin 2020 dhe niveli i inflacionit BE-27 të ngadalësohet, dhe tashmë në vitin 2021 çmimet e naftës pritet të rriten dhe niveli i inflacionit BE-27 të përshpejtohet. Projektioni i interesit të huaj tregon se ai do të mbetet në zonën negative deri në vitin 2022.

Në vitet 2021 dhe 2022, ekonomia e brendshme pritet të rimëkëmbet, me norma të rritjes së PBB-së përkatësisht 4,3% dhe 4,2%. Pavarësisht shkallës pozitive të ndryshimit, megjithatë, në vitin 2021 ekonomia nuk pritet të kthehet në nivelin e para krizës të vitit 2019, por kjo do të ndodhte vetëm në vitin 2022.

Grafiku 4.2 tregon rezultatet e skenarëve alternative. Dallimi nga skenari bazë ka të bëjë me supozimet në lidhje me kohëzgjatjen dhe thellësinë e krizës aktuale globale dhe në ekonominë tonë. Qëllimi i analizës së skenarit është të përcaktojë sasinë e rreziqeve të mundshme rreth skenarit bazë dhe projeksionin e variablave kryesorë të brendshëm në kushte të pasigurisë së madhe për zhvillimet e ardhshme, veçanërisht të shprehura në një krizë siç është ajo aktuale. Supozimet në të cilat bazohen skenarët janë si më poshtë:

skenari i parë alternativ supozon se situata globale me krizën aktuale do të stabilizohet më shpejt sesa supozohet në skenarin bazë.

skenari i dytë alternativ supozon se pas valës së vjeshtës së infeksionit do të ketë një thellim të krizës shëndetësore në një shkallë globale. Në përgjigje të kësaj situatë, masat kufizuese po riaktivizohen për të parandaluar përhapjen e infeksionit. Përveç përkeqësimit të mjedisit global, ekonomia e brendshme gjithashtu po përjeton një përkeqësim të krizës shëndetësore, dhe kështu rivendosjen e masave kufizuese për të mbrojtur shëndetin publik.

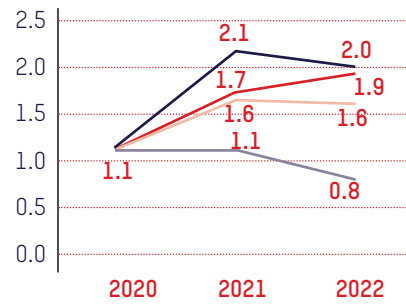
skenari i tretë alternativ supozon se mbështetja fiskale në dy vitet e ardhshme do të jetë më e ulët se në skenarin bazë, dmth deficitin buxhetor do të jetë më i ulët.

Në **skenarin alternativ 1**, ekonomia e brendshme rritet me ritme më të larta dhe rimëkëmbet më shpejt, dhe norma e inflacionit është mesatarisht më e lartë. Faktori kryesor për këto lëvizje është kërkesa më e mirë e huaj, si rezultat i menaxhimit më të mirë të shëndetit dhe krizës ekonomike në shkallë globale. Për sa i përket variablave fiskale, në përgjithësi, në dy vitet e ardhshme, deficitin dhe borxhin publik do të ishin minimalisht më të ulët se në skenarin bazë. Në **skenarin alternativ 2**, rimëkëmbja e ekonomisë së brendshme është dukshëm më e ngadaltë krahasuar me skenarin bazë në vitin 2021, ndërsa rritja në vitin 2022 do të ishte më dinamike për shkak të bazës më të ulët. Për sa i përket variablave fiskalë, në përgjithësi, për të gjithë periudhën e parashikimit, deficitin do të jetë mesatarisht më i lartë se skenari bazë për shkak të situatës më të keqe në ekonominë e brendshme, ndërsa borxhi publik do të vazhdojë të rritet në vitin 2021 dhe do të jetë më i lartë krahasuar me atë bazë në fund të periudhës së parashikimit. Sipas **skenarit alternativ 3**, në kushtet e politikës fiskale më pak stimuluese, rritja e ekonomisë së brendshme në vitet 2021 dhe 2022 do të ishte pak më e ulët se ajo e parashikuar në skenarin bazë.

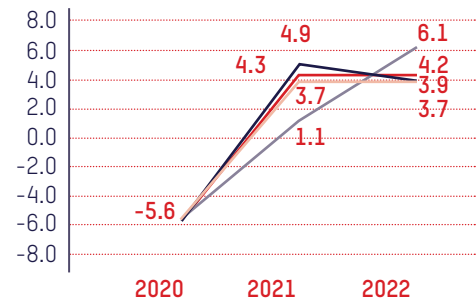
Grafiku 4.2.
Skenarët bazë dhe alternativë - parashikimi i ndryshoreve kryesore vendore

Burimi: Llogaritjet vetanake bazuar në supozimet e ndërtuara në lidhje me ndryshoret ekzistuese dhe variablat e brendshëm.

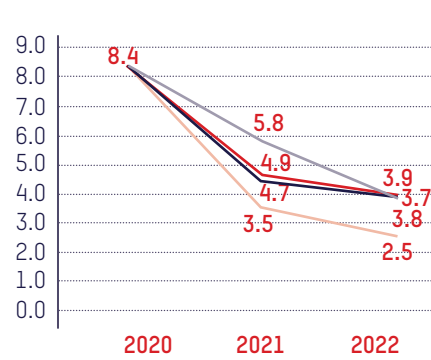
Стапка на инфлација (%)

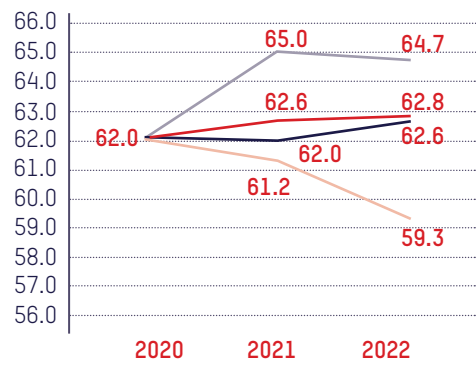
PBB (shkalla e ndryshimit, %)

Deficiti buxhetor (% e PBB-së)

Borxhi publik (% e PBB)

— skenari themelor   — skenari alternativ 1
— skenari alternativ 2   — skenari alternativ 3

Tabela 4.2.. Skenarët bazë dhe alternativ - parashikimi i ndryshoreve kryesore vendore

	2020	2021	2022
Shkalla e inflacionit (%)			
Skenari bazë	1,1	1,7	1,9
Skenari alternativ 1		2,1	2,0
Skenari alternativ 2		1,1	0,8
Skenari alternativ 3		1,6	1,6
PBB (shkalla e ndyshimit, %)			
Skenari bazë	-5,6	4,3	4,2
Skenari alternativ 1		4,9	3,9
Skenari alternativ 2		1,1	6,1
Skenari alternativ 3		3,7	3,7
Deficiti buxhetor (% nga PBB)			
Skenari bazë	8,4	4,9	3,8
Skenari alternativ 1		4,7	3,9
Skenari alternativ 2		5,8	3,7
Skenari alternativ 3		3,5	2,5
Borxhi publik (% nga PBB)			
Skenari bazë	62,0	62,6	62,8
Skenari alternativ 1		62,0	62,6
Skenari alternativ 2		65,0	64,7
Skenari alternativ 3		61,2	59,3

Në përmbledhje, analiza e efekteve të pandemisë nga KOVID-19 duke përdorur një model të vogël strukturor tregon se rënia e aktivitetit ekonomik në vitin 2020 do të ishte rreth 5,6%. Në vitin 2021, në varësi të supozimeve në lidhje me thellësinë dhe kohëzgjatjen e krizës, rritja e PBB-së do të ishte ndërmjet 1,1% dhe 4,9%, me një parashikim bazë prej 4,3%.

PËRFUNDIME

- ➔ Rënia e PBB-së së Maqedonisë nga tremujori i dytë prej 14,9% është ndër më të lartat në Evropë, ndërsa rënia nga tremujori i tretë prej 3,3% është ndër më të voglat.
- ➔ Rënia prej 3,1% e punësimit gjatë pandemisë është më pak e theksuar sesa përkeqësimi i PBB-së, për shkak të masave ekonomike të qeverisë. Sidoqoftë, rënia e punësimit është ndër më të spikaturat në Evropë.
- ➔ Mbështetja fiskale e qeverisë maqedonase gjatë pandemisë është 3,5% e PBB-së dhe është ndër më të voglat në Evropë.
- ➔ Megjithëse pandemia ndërpreu investime të huaja dhe remitanca, stabiliteti i jashtëm është ruajtur, për shkak të huazimeve të qeverisë jashtë vendit.
- ➔ Vlera totale e mbështetjes së qeverisë për pagesën e pagave për punëtorët në tremujorin e dytë të vitit 2020 arriti në 5,4 miliardë denarë (më pak se 1% e PBB-së).
- ➔ Gjithsej 27,608 kompani u mbështetën (rreth 1/3 e numrit të përgjithshëm të kompanive aktive në vend). Një total prej 124.000 vendeve të punës u mbështetën (rreth 15% e numrit të përgjithshëm të të punësuarve në vend).
- ➔ Industritë e shitjes me pakicë, tekstile dhe hotelieri janë përfituesit më të mëdhenj të mbështetjes, ndërsa përqindja e punëtorëve të mbështetur ishte më e larta në bastoret dhe lojëra të fatit.
- ➔ Pjesa më e madhe e ndihmës u shkoi mikro-kompanive, por shumica e vendeve të punës që u mbështetën ishin për kompani të mëdha.
- ➔ Kompanitë më fitimprurëse morën mbështetjen më të madhe për punonjës.
- ➔ Pabarazia në të ardhurat neto të qytetarëve maqedonas u rrit ndjeshëm në tremujorin e dytë të vitit 2020. Koeficienti Gini u rrit me rreth 3,5 pikë përqindje, nga 30% në 33,5%, që është një rritje shumë e lartë për një periudhë kaq të shkurtër.
- ➔ Më të prekurit nga kriza janë njerëzit me të ardhura rreth pagës minimale.
- ➔ Të ardhurat e grave dhe të rinjve zvogëlohen me një shumë dukshëm më të lartë krahasuar me shtetasit e tjerë, pavarësisht nga grupi i të ardhurave të cilave ata i përkasin.
- ➔ Efekti i pandemisë në shpërndarjen e të ardhurave gjithashtu varet nga vendndodhja gjeografike - rajonet më të pasura dhe industritë më pak të punës janë më pak të prekura.
- ➔ Masat fiskale të marra në tremujorët e dytë dhe të tretë patën një efekt pozitiv në aktivitetin ekonomik - pa to, rënia e PBB-së në tremujorin e dytë do të kishte qenë më negative me 1,5 p.p. dhe me 0,7 p.p. në të tretën. Sidoqoftë, nëse mbështetja fiskale do të ishte më e lartë, rënia e PBB-së do të ishte më e vogël.
- ➔ Rënia e PBB-së për tërë vitin 2020 parashikohet të jetë 5,6%.
- ➔ Për vitin 2021, rritja pritet ndërmjet 1,1% dhe 4,9%, varësisht nga mënyra se si do të zhvillohet pandemia në vendet evropiane, nëse do të ketë një përkeqësim të situatës shëndetësore në vendin tonë dhe cila do të jetë mbështetja fiskale e qeverisë.

REKOMANDIME PËR POLITIKËBËRËSIT

- ➔ **Masat afatshkurtra për të mbështetur ekonominë duhet të synojnë stimulimin e kërkesës së brendshme, pasi ajo është përbërësi në të cilin politikëbërësit e brendshëm kanë ndikim në periudhën afatshkurtër.**
- ➔ **Për të stimuluar kërkesën e brendshme, është e nevojshme të stimulohet konsumi i familjeve, dhe investimet e ndërmarrjeve dhe konsumi nga shteti.** Kërkesa e brendshme e rritur do të çojë më tej në një ringjallje të prodhimit dhe aktivitetit ekonomik.
- ➔ **Kur hartohen masa për të mbështetur ekonomitë familjare dhe kompanitë, nuk është e rëndësishme vetëm t'i kushtohet vëmendje përmirësimit të likuiditetit, por është po aq e rëndësishme të rikthehet besimi te subjektet ekonomike, në mënyrë që të tejkalohet abstenimi i konsumit. Për të arritur këtë, është shumë e rëndësishme që aspektet shëndetësore të pandemisë të vihen nën kontroll.**
- ➔ **Në rast të valëve të reja të pandemive, Qeveria duhet të bëjë përpjekje për të ofruar mbështetje më të madhe fiskale sesa ishte siguruar në tremujorin e dytë të vitit 2020.** Përvoja e vitit 2020 tregon se ekonomitë që siguruan mbështetje më të madhe fiskale gjithashtu kishin një performancë më të mirë ekonomike.
- ➔ **Gjatë hartimit të masave të ardhshme fiskale, më shumë vëmendje duhet t'i kushtohet kushteve për marrjen e mbështetjes.** Kushtet duhet të përcaktohen në mënyrë të tillë që të sigurojnë që ato subjekte që kanë më shumë nevojë për të dhe që nuk mund të sigurojnë vetë financat për të kapërcyer krizën do të marrin mbështetje.
- ➔ **Në veçanti, përveç kushtit për mos-pushimin nga puna të punëtorëve, i cili ekzistonte në masat e mëparshme, masat e ardhshme duhet të përfshijnë një kusht për mos-uljen e pagave të punëtorëve, ose të paktën për të kufizuar uljen, veçanërisht për njerëzit me të ardhura më të ulëta.** Përvoja nga viti 2020 tregon se ishin punëtorët me pagën minimale ata që patën uljen më të madhe të të ardhurave gjatë pandemisë.
- ➔ **Për më tepër, si një nga kushtet për marrjen e ndihmës shtetërore në masat e mundshme në të ardhmen mund të përfshihet përfitimi i ndërmarrjeve, dmth. masat nuk zbatohen për kompanitë që arrijnë përfitim të lartë dhe mund të përballen me pasojat e krizës.** Pjesa më e madhe e ndihmave në vitin 2020 përfunduan me firma të tilla, të cilat ulën mbështetjen për firmat në gjendje më të keqe financiare. Kushte të tilla për kufizimin e përfitimit të ndërmarrjeve ekzistojnë në disa nga masat qeveritare të periudhës paraardhëse.

- ➔ **Më në fund, masat duhet të hartohen për të siguruar që ndihma shtetërore përfundon vërtet tek punëtorët, gjë që shpesh nuk ndodhte në vitin 2020.** Një mënyrë se si mund të arrihet kjo është nëse ndihma u pagohet drejtpërdrejt punëtorëve, në vend që t'u paguhet kompanive.
- ➔ **Përveç masave afatshkurtra ekonomike për të kapërcyer problemet aktuale me pandeminë, do të jetë e nevojshme të merren masa për të kapërcyer problemet afatmesme të shkaktuara, pra të rritura, nga pandemia, siç është rritja e pabarazisë.** Pabarazia minon kohezionin shoqëror dhe përbën një pengesë serioze për rritjen ekonomike dhe zhvillimin në periudhën afatmesme. Reduktimi i tij kërkon politika rishpërndarëse, dhe në periudhën e ardhshme, politikëbërësit duhet të fillojnë të mendojnë edhe në këtë drejtim.

www.wfd.org/wbdi

Western Balkans
Democracy Initiative

Funded by
UK Government